

Foc Nou

Novembre-Desembre
2021

núm. 501 | 7,95 €

www.focnou.cat

Des de 1974

ERA A LA PRESÓ, I VINGUÉREU A VEURE'M

EL PAPA VOL UNA ESGLÉSIA MÉS OBERTA, Francesc Romeu

ELS DARRERS ANYS D'ETTY HILLESUM, Felisa Elizondo

L'EXPERIÈNCIA DEL PELEGRÍ, Enric Puiggròs

FRANCESC I BIDEN: FRATELLI TUTTI, Noemí Ubach

Directora i editora (1974-2011):
Roser Bofill (1931-2011)

Cofundador i director (2011-2012):
Joaquim Gomis (1931-2013)

Director:
Jordi Pacheco

Consell de direcció:
Eugenia de Andrés, Oriol Llop,
Lucia Montobbio, Emili Pacheco
Francesc Romeu

Directora d'art:
Sònia Poch Masfarré

Edició:
Jordi Pacheco

Secretària de redacció:
Mar Montobbio Campa

Correcció:
Àngels Fàbregues

Publicitat i subscripcions:
El Ciervo 96 S.A.
E-mail subscripcions i publicitat:
elciervo96@elciervo.es
Telèfon: 93 200 51 45 / 93 201 00 96

Edita: EL CIERVO 96 S.A.

Administrador:
Fernando Montobbio

Gerent:
Ignasi Aced

Redacció i administració:
Calvet, 56. 08021 Barcelona
Telèfon: 93 200 51 45 / 93 201 00 96
E-mail: redaccio@focnou.cat

CIF A58620121
ISSN 1575-2836
Dipòsit legal: B. 46054-1974

Impressió: Agpograf
Tiratge: 1.600 exemplars
Preu subscripció: 41,50 €
Preu exemplar: 7,95 €

Els articles publicats expressen
solament l'opinió dels autors.

Foc Nou no es compromet a retornar
els originals que li siguin enviats
de forma espontània ni a mantenir
correspondència amb els autors.

És membre de:

Qualsevol forma de reproducció, distribució,
comunicació pública o transformació d'aquesta
obra només pot ser realitzada amb l'autorització
dels seus titulars, llevat d'excepció prevista per la
lleí. Dirigeixi's a CEDRO (Centro Español de Derechos
Reprográficos, www.cedro.org) si necessita
fotocopiar o escanejar fragments d'aquesta obra.

FOTO PORTADA: Núria Ortín, directora de la Fundació Obra Mercedària. | ADRIÁN QUIROGA.

SUMARI

3

PÒRTIC

'Habemus papam'
Jordi Pacheco

4

L'ESGLÉSIA DE CADA DIA

El papa Francesc vol
una Església més oberta
Francesc Romeu

12

EN VEU ALTA

"He caigut al pati"
Lucia Montobbio

El camell
Olga Xirinacs

'Condena' i 'El reino'
Ramon Bassas

No a les armes nuclears
Tica Font

Mentiders d'estat
Cesc Rufs

13

PUPITRE

Una educació per prevenir
regressions històriques
Pepe Menéndez

15

RAN DE TERRA

El silenci i la revisió de vida
Mercè Solé

17

ECOLOGIA INTEGRAL

L'ecologia integral reclama
una nova economia
Eduard Ibáñez

18

PERSONES

Núria Ortín: "Les presons són les
grans silenciades de la societat"
Xavier Pete Vega

21

CAMINS DE PAU

Joan Morera, un jesuïta
per la noviolència
Xavier Garí de Barbarà

22

ANY IGNASIÀ

'Ignatius 500': veure totes les coses
noves en Crist
Enric Puiggròs SJ

24

L'OBSERVATORI DE CRISTIANISME I JUSTÍCIA

A cel obert i entre filats. Darrers anys
de vida d'Etty Hillesum
Felisa Elizondo

28

TRIBUNA

85è aniversari del papa Francesc
M. Dolors Puigdevall Dalmau

30

ASSAIG

Fidel Castro, ¿un catòlic zombi?
Francesc Martínez

Núria Ortín:

“Les presons són les grans silenciades de la societat”

Jordi Pacheco

Procurar la llibertat i la dignitat per a les persones: aquests són els objectius de la Fundació Obra Mercedària, una entitat que, vuit segles després de la seva fundació, treballa en sintonia amb els temps plantant cara a les noves formes d'esclavitud que afecten a famílies desestructurades i marginades, dones maltractades, malalts i infants sense recursos.

Hi ha diferents hipòtesis sobre el lloc de naixement de Sant Pere Nolasc (1180-1249). Alguns historiadors el situen a Llenguadoc-Rosselló, sud de França; altres, a Barcelona. Del que no hi ha dubte és que des d'inicis del segle XIII el sant va entregar la seva vida i el seu patrimoni personal amb l'afany d'alliberar les persones que vivien captives dels musulmans. Primer ho feu a València, després, a Barcelona.

Fou durant una nit d'estiu del 1218 a la ciutat comtal on, segons la llegenda, se li va aparèixer la Verge encomanant-li la creació d'un orde dedicat a rescatar els cristians d'un patiment que els portava a perdre la fe. Fruit de l'experiència va néixer a la Catedral

de Barcelona, i amb el patrocini de Jaume I el conqueridor i el bisbe de Barcelona, Berenguer de Palou, l'orde de la Mercè.

“La mare de Déu de la Mercè és patrona de Barcelona i patrona de les presons, però hi ha molts barcelonins que això últim no saben”, adverteix la Núria Ortín, en el terrat de l'edifici que alberga la cúria provincial dels mercedaris, des d'on s'escolten els xiscles dels infants de l'Escola Castella. És un matí assolellat del mes d'octubre en ple barri del Raval, i és des d'aquí que la Núria dirigeix la Fundació Obra Mercedària, present en 23 països de tot el món, dividits en 8 províncies, 6 vicaries i 5 delegacions.

L'orde mercedària es distingeixen d'altres congregacions re-

ligioses pel quart vot, consistent a donar la vida pels altres. “Els mercedaris pagaven pel rescat. I en els casos en què no s'arribava a un acord econòmic, llavors donaven la vida per alliberar algú. D'aquesta manera es van quedar pel camí uns mil membres de la congregació. Molt heavy”, sentència la Núria.

L'OBRA MERCEDÀRIA ESTÀ ORIENTADA DE FORMA INTEGRAL AL MÓN PENITENCIARI. Per això contempla l'abans, el durant i el després de la presó. El primer és la prevenció. “Prevenim educant”, explica la Núria, “on hi ha educació, eines, valors, hi ha més possibilitats de no delinquir”. En països del Tercer Món, marcats per altres tipus de problemàtiques, la tasca preventiva sovint porta els mercedaris a rescatar menors dels carrers per evitar que acabin a la presó.

Pel que fa al període de compliment d'una pena, el durant, el que miren els mercedaris en entrar en un centre penitenciari són rostres humans, ànimes, independentment de la seva religió. A la presó, el mercedari és el mediador, el vincle entre els presos i la societat, la persona a qui se li poden encarregar des de piles per un rellotge fins a cigarretes, passant per missatges a la família (“digues a la meua mare que estic bé”) o a l'advocat (“m'ha arribat un paper que no entenc què vol dir”).

Com a exemple de la influència dels mercedaris a les presons, la Núria fa referència a Wad Ras, la presó de dones del Poblenou. “En

1

aquest centre” detalla, “quan la directora, Soledad Prieto, no sap com desencallar una situació, demana ajuda al Pare Jesús Roy, tot un referent de l'àmbit penitenciari”.

Segons l'Idescat, l'any 2020 hi havia prop de 8 mil persones complint penes a les presons catalanes. La majoria eren homes, condemnats per delictes com furt i tràfic d'estupefaents. La xifra de dones se situa al voltant del mig centenar. “Els homes delinqueixen més —comenta la Núria—, i al contrari que les dones, no tenen una xarxa protectora entre el seu entorn quan surten de la presó. La dona sempre té algun parent, la germana, la mare, o alguna amiga”.

Moltes dones delinqueixen per coaccions. Sovint venen a Espanya en avió i les fan servir com a ‘mules’, és a dir, per carregar paquets amb droga. Algunes vegades en són conscients i altres no. La ignorància i la necessitat de buscar un futur millor les fan vulnerables.

EL DESPRÉS ÉS POTSER LA PART MÉS DIFÍCIL. Qui surt de la presó sovint ho fa sense cap tipus de suport familiar, econòmic o social.

“Les presons són bosses de pobresa on es troben els més repudiats de la societat”

“Les presons —adverteix la Núria— són bosses de pobresa on s'hi troben barrejats prostitutes, delinqüents, drogadictes, alcohòlics, malalts, persones amb problemes de salut mental... Són els més repudiats de la societat, el darrer esglaó. Per això, quan surten al carrer no tenen res ni ningú que els ajudi a tornar a un món que ja no coneixen”.

La societat esdevé una jungla pels qui hi tornen després de complir penitència. “Hi ha persones que s'han passat vint anys entre reixes i en sortir no saben ni què és un telèfon mòbil, ni un bitllet del metro; és com tornar a néixer”. A més, segons la Núria, moltes d'aquestes persones surten amb les facultats mentals minvades. “Si a qualsevol de nosaltres ens tanquessin dues dècades entre quatre

parets, ens passaria el mateix”, resumeix.

El projecte de reinserció social de l'Obra Mercedària, disposa d'una xarxa de pisos d'acollida a Espanya i El Salvador amb capacitat per a 100 places. L'any 2020 va atendre 365 persones. En aquestes llars, monitoritzades per professionals i voluntaris de la Fundació, els beneficiaris viuen en família, amb normes de convivència i habitacions individuals. “Venen de ser un número, d'un lloc on els diuen quan menjar, quan dormir, quan i com fer cada cosa; i això fa difícil el procés”, apunta la Núria.

“Intentem cuidar el tema del després, que no recaiguin en el delictes, cosa que és fàcil si no tenen acompanyament”, assenyala la directora de la Fundació. “Quan acompanyes algú i el valores, aquesta persona, en no sentir-se sola, es veu amb ganes de tirar endavant i superar les dificultats. Hi ha gent que se'n surt, bé perquè se'ls dona bé alguna activitat professional com cuinar o portar un carretó elevador, tant és. Que algú et digui que vals per alguna cosa és molt valuós”.

En la reinserció és crucial recuperar l'autoestima. En aquest sentit, és de gran ajuda el caràcter positiu i optimista de la Núria. “A vegades em diuen que sempre estic contenta i jo dic que no tinc motius per no estar-ho. Si al final puc decidir si estar bé o malament, decideixo estar bé. A les persones que han passat per la presó, aquesta mirada positiva se'ls ha anat apagant, i convé que algú els recordi, per ells és molt potent”, sosté.

Es tracta de posar en joc tots els mecanismes perquè la persona se

senti amb força per tornar a la vida social. El suport de l'Obra Mercedària s'articula a través del PAO (Punt d'Atenció i Orientació) i implica pis d'acollida, tràmits administratius, serveis legals i formació a través de classes d'idiomes i tallers. Tot això conforma un itinerari personalitzat que la persona ha de poder assolir en un període d'un any com a màxim, cosa que, segons confessa la Núria, no sempre passa: "Alguns esperen que els ho facin tot, i això no ho podem permetre, hi ha d'haver un límit, una cultura de l'esforç: els ajudem, però ells han de posar de la seva part".

Per a la Núria, el procés de reinserció consisteix en anar assolint petites metes, com ara treure's el carnet de conduir o estudiar un curs. D'aquesta manera qui surt de la presó és capaç de sentir-se fort i creure que pot tenir una sortida. "La majoria no han tingut la sort de néixer en una bona família, amb estudis, recursos, mai no han tingut una possibilitat de res. La nostra és una feina de mirada de llarg recorregut. Treballar en aquest context m'ha anat bé perquè jo era molt impacient, i aquí he après que a la vida tot són processos personals, no tot és ràpid,

“El procés de reinserció consisteix en anar assolint petites metes”

tot costa i cada vegada que caus, t'has de tornar a aixecar”.

LA NÚRIA VA ARRIBAR A L'OBRA MERCEDÀRIA EL 2016 després d'una llarga etapa com a tècnica a Ràdio Estel. En el món social, diu, “amb molt poc pots fer molt”, i malgrat que troba complicat treballar en un àmbit al qual gairebé tothom dona l'esquena, “estar aquí és un repte i de tant en tant encara penses que el món es pot canviar una mica”.

La seva tasca al capdavant de la Fundació li ha portat a visitar presons a l'Amèrica Central i Àfrica, on ha vist de prop les condicions inhumanes d'un món penitenciari marcat per la brutícia, la violència, les malalties i la manca d'higiene i de respecte. Les pel·lícules, diu, es queden molt curtes comparades amb la realitat.

Malgrat que últimament se n'ha parlat del tema arran del cas del pres polític catalans, per a la Núria, “les presons segueixen sent les grans silenciades de la societat”. És un món d'ombres que espanta i del qual gairebé ningú no en vol saber res. “Els mercedaris són éssers de llum dins les presons perquè hi van, sobretot, a escoltar sense jutjar. Com a Obra Mercedària mirem persones. No vull saber què han fet, si han matat o no. ¿Què hauria fet jo si estigués en el seu lloc? Hi ha persones realment dolentes, però són les menys. A la presó la gent hi entra per circum-

tàncies de la vida: perquè venen de barris i famílies desestructurades, o sovint per problemes de salut mental. Justament, un dels grans problemes que hi ha a les presons actualment és que interns que estan o haurien d'estar rebent tractament psiquiàtric estan barrejats amb la resta de reclusos”.

La darrera reflexió que deixa la Núria és que com a societat, estem perdent la capacitat d'escoltar. “No sabem posar-nos a la pell de l'altre. Som una societat egoista, estem massa ocupats mirant-nos el melic. Estem construint societats destructores, quan hauríem de fer el contrari: al final tots ens necessitem els uns als altres”.

Per tot això, l'Obra Mercedària segueix donant a la gent segones, terceres, quartes oportunitats, les que calgui per tal de no deixar ningú a terra. “Que algú et doni la mà per aixecar-te és el millor que et pot passar. Quan et fan costat et sents més fort. Sempre dic que les penes, compartides, no ho són tant”, conclou.

Quan donem per acabada la conversa, la Núria rep una trucada al mòbil. L'endemà arribarà a Barcelona el Provincial i l'economista dels mercedaris, que tornen d'una visita a les comunitats de Moçambic i cal anar-los a buscar a l'aeroport. De fons, se sent encara l'incessant xivarri que ve del pati de l'Escola Castella.

112 Núria Ortín, durant la sessió de fotos per a l'entrevista.

FOTOS: Adrián Quiroga.